

УДК [378.147.091.33:004.032.6]:811.11

Алла КОЛОМІЄЦЬ,
 orcid.org/0000-0003-0536-0147
 доктор педагогічних наук, професор,
 професор кафедри педагогіки і професійної освіти,
 проректор з наукової роботи
 Вінницького державного педагогічного університету
 імені Михайла Коцюбинського
 (Вінниця, Україна) allakolomiec2@gmail.com

Євген ГРОМОВ,
 orcid.org/0000-0002-0234-606X
 кандидат педагогічних наук,
 докторант кафедри педагогіки і професійної освіти,
 завідувач відділу науково-дослідної роботи
 Вінницького державного педагогічного університету
 імені Михайла Коцюбинського
 (Вінниця, Україна) vdpu2004@i.ua

ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ СТУДЕНТАМ МАГІСТРАТУРИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена проблематиці розвитку транснаціональної освіти. Зокрема розглядається питання впровадження обов'язкового викладання магістрантам педагогічних закладів вищої освіти навчальних дисциплін англійською мовою як один із найефективніших шляхів підвищення рівня іншомовної компетентності потенційних науково-педагогічних кадрів. На прикладі навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» авторами доводиться своєчасність, актуальність і необхідність викладання навчальних дисциплін англійською мовою здобувачам ступеня магістра.

Ключові слова: магістранти, навчальні дисципліни, англійська мова, транснаціональна освіта, академічна мобільність, методологія наукових досліджень.

Alla KOLOMIETS,
 orcid.org/0000-0003-0536-0147
 Doctor of Pedagogical Science, Professor,
 Professor of Pedagogics and Professional Education Chairs,
 Vice-rector for Scientific Work
 Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University
 (Vinnytsia, Ukraine) allakolomiec2@gmail.com

Yevhen GROMOV,
 orcid.org/0000-0002-0234-606X
 Doctor of Pedagogical Science, Lecturer,
 Doctoral Student of Pedagogics and Professional Education Chairs,
 Head of Research and Development Department
 Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University
 (Vinnytsia, Ukraine) vdpu2004@i.ua

TEACHING UNDERGRADUATE STUDENTS EDUCATIONAL DISCIPLINES IN ENGLISH AS A FACTOR OF TRANSNATIONAL EDUCATION DEVELOPMENT

The article is devoted to the problems of transnational education development. The authors state that the processes of globalization and the need for higher education to meet international requirements lead to the transformation of university education, in particular pedagogical. The teaching staff of any higher educational institution consists of graduates of the master's programmes, therefore, it is expedient to teach educational disciplines in English, first of all, among the

master's degree undergraduates. The steady growth of academic mobility of both students and teachers has transformed higher education into an important segment of international trade. The competitive struggle for every student is being conducted all over the world, and most of the educational institutions from leading countries are actively involved in the training of foreign students. In the conditions of globalization and trans-nationalization of the educational process new methodological problems arise, in particular, the unpreparedness of non-philological educational disciplines teachers to lecture on their subjects in English. Therefore, nowadays the English language proficiency should be the main point of professional development of non-philological educational disciplines teachers. In Ukraine, the possibility of teaching certain subjects in foreign languages is recognized at the legislative level. In order to create conditions for international academic mobility, higher educational institutions have the right to decide on the teaching of one or more disciplines in English and/or other foreign languages, while ensuring that the students of higher education acquire appropriate discipline in the state language. So Ukraine has examples of teaching English in Economics, Informatics and Law disciplines, which are carried out by Ukrainian professors of specialized disciplines or invited specialists from abroad. Introduction of compulsory teaching undergraduate students of pedagogical higher school's various educational disciplines in the English language is considered as one of the most effective ways of raising the level of foreign language competence of the potential scientific and teaching staff. By the example of the academic discipline «Methodology of Scientific Researches» the authors prove timeliness, topicality and necessity of teaching educational disciplines in English to the applicants of the Master's degree. Taking into account the fact that now entrants to Master's degree programmes have to pass the exam in foreign languages, it is quite appropriate that the undergraduates must be taught educational disciplines in English. This approach will also encourage younger students to study English more seriously. That is why, after a few years, the teaching of both professional and general educational disciplines in English can be extended to junior courses.

Key words: *undergraduate students, educational disciplines, English language, transnational education, academic mobility, methodology of scientific research.*

Постановка проблеми. Університетська освіта завжди вважалась стабільною системою, тобто такою, що найменше піддається впливам зовнішніх чинників, зокрема тенденцій розвитку суспільства. Проте в епоху глобалізації, що підсилюється процесами інформатизації всіх сфер людської життєдіяльності та міграцією населення, спостерігаємо значні реформи в системі вищої освіти. Йдеться насамперед про значну інтегрованість національних освітніх систем.

Процеси глобалізації та потреба вищої освіти відповідати міжнародним вимогам призводить до трансформації університетської освіти, зокрема й педагогічної. У педагогіці з'явилося нове поняття – «транснаціональна освіта». У світовому співтоваристві це поняття трактують як вид освітніх послуг, що надаються користувачу країною, відмінною від тієї, в якій він перебуває.

Транснаціональна освіта є результатом інтернаціоналізації освіти і часто здійснюється з широким залученням ІКТ. Саме розвиток ІКТ й швидкі темпи інформатизації всіх сфер життєдіяльності людини стали основним імпульсом, що призвів до появи такого явища, як транснаціональна освіта.

Основними видами транснаціональної освіти нині є такі: франчайзинг навчальних програм, партнерські угоди між закладами вищої освіти (ЗВО), створення філіалів ЗВО за кордоном, дистанційне навчання з використанням Інтернет, програми подвійних дипломів тощо.

Стійке зростання академічної мобільності не лише студентів, а й викладачів перетворило вищу освіту у важливий сегмент міжнародної торгівлі. У всьому світі здійснюється конкурентна боротьба

за студента, ЗВО провідних країн активно залучають до навчання іноземних студентів.

Процеси транснаціоналізації особливо помітні в системах освіти країн ЄС, де відбуваються інтенсивні міграційні процеси. Після різкого (практично вдвічі) збільшення кількості країн-членів ЄС за рахунок входження країн Балтії, Південно-Східної та Східної Європи, стало очевидним, що з кожним роком багатомовність стає невіддільною частиною майбутньої Європи. Окрім загальнолюдських факторів, визначальну роль відіграють фактори економічні, що мотивують людей до вивчення іноземних мов, адже будь-якій фахівець, який не володіє іноземною мовою знаходиться у завіdomо програшному становищі. В межах академічної спільноти питання англomовного навчання стає ще гострішим. Більшість європейських освітніх закладів активно пропонують різноманітні програми для іноземних студентів. Певна кількість цих програм викладається державними мовами країн (польською, румунською, чеською, болгарською, німецькою), проте найбільшим попитом серед іноземних студентів користуються програми, що викладаються саме англійською мовою, адже зрозуміло, що іноземні студенти не завжди мають у розпорядженні один чи два роки на опанування національних мов. Тут постає проблема наявності необхідної кількості викладачів, які здатні кваліфіковано викладати дисципліни саме англійською мовою.

Аналіз досліджень. Актуальні питання підвищення іншомовної компетентності майбутніх фахівців упродовж багатьох років досліджува-

лися науковцями за різними напрямками. Серед них – теоретико-методологічні основи іншомовної педагогічної освіти (О. Бігич, І. Бім, Н. Бріт, В. Красвський, І. Лернер, Б. Лапідус, С. Ніколаєва, В. Плахотник, Г. Рогова, Ф. Рабинович, О. Савченко, О. Хоменко та інші); професійна іншомовна підготовка фахівців у галузі педагогічної діяльності (І. Андрєєва, С. Роман, Г. Бакаєва, П. Гурвич, Т. Скрипникова, В. Неустроєва та інші); теорія компаративних досліджень (В. Зубко, К. Корсак, Н. Лавриченко, О. Локшина, Л. Пуховська, І. Тараненко, Й. Шатковська, А. Яновський та інші).

Проте науковий аналіз документальних і літературних джерел, у яких висвітлений досвід іншомовної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО України, уможливив виокремлення суперечності між викликами транснаціональної освіти та рівнем іншомовної підготовки викладачів фахових дисциплін, необхідним для ефективної реалізації професійних функцій.

Мета статті – довести, що викладання дисциплін іноземною мовою в ЗВО України є суттєвим чинником розвитку транснаціональної освіти та інтеграції української наукової спільноти в міжнародне академічне співтовариство, а також описати досвід підготовки потенційних науково-педагогічних кадрів до ведення занять іноземною мовою.

Виклад основного матеріалу. Викладацький склад будь-якого навчального закладу здебільшого складається з випускників магістратури, отже, викладання навчальних дисциплін англійською мовою доцільно провадити насамперед серед здобувачів академічного ступеня магістра.

В Україні можливість викладання окремих дисциплін іноземними мовами визнана на законодавчому рівні. Зокрема в Законі «Про вищу освіту» в статті 48 зазначено, що «з метою створення умов для міжнародної академічної мобільності заклад вищої освіти має право прийняти рішення про викладання однієї чи кількох дисциплін англійською та/або іншими іноземними мовами, забезпечивши при цьому знання здобувачами вищої освіти відповідної дисципліни державною мовою» (Закон, 2014).

Проте в умовах глобалізації й транснаціоналізації освітнього процесу виникають нові методологічні проблеми, зокрема неготовність викладачів немовних фахових дисциплін до викладання англійською (Вернигора, 2016: 18; Громов, 2017: 9; Покровський, 2014: 118 тощо). Тому володіння англійською наразі має стати основним пунктом професійного розвитку викладачів фахових дисциплін.

В окремих українських університетах вже зроблено перші кроки в напрямі інтернаціоналізації освіти:

- збільшено обсяги викладання англійської мови професійного спрямування;
- за ініціативи самих викладачів англійською викладаються окремі курси;
- за ініціативи окремих факультетів запроваджено цілі магістерські програми з англійською мовою викладання;
- написання та захист дисертацій англійською мовою;
- сторінки веб-сайтів університетів англійською мовою;
- організація дозвіллевих розмовних клубів для студентів англійською мовою;
- безкоштовні курси з вивчення англійської мови для викладачів (Вернигора, 2016: 21; Покровський, 2014: 120);

Україна має приклади викладання англійською мовою економічних, інформатичних і правових дисциплін, яке здійснюють українські викладачі фахових дисциплін або запрошені закордонні професори. Вдалим виявився експеримент Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, де на кафедрі реклами й зв'язків з громадськістю здійснюється викладання фахових дисциплін англійською (Вернигора, 2016: 19). Підставою для викладання англійською мовою дисциплін, пов'язаних з соціальною рекламою й теорією комунікацій, стало те, що основні поняття з цієї сфери зародилися в США. Ця країна й досі є лідером у царині реклами й соціальних комунікацій, а тому є потреба постійно використовувати «першоджерельний досвід» (Вернигора, 2016: 19).

На нашу думку, дисциплін, які варто було б викладати англійською, в кожній спеціальності є чимало. Прикладом може бути загальноуніверситетська дисципліна «Методологія наукових досліджень». Сприятливою умовою для викладання магістрантам цієї дисципліни є те, що вступники до магістратури складають іспит з іноземної мови (переважно англійської). Крім того, оскільки зазначена дисципліна є загальнонауковою, її може викладати будь-який доктор наук або досвідчений кандидат наук, якій володіє іноземною мовою на рівні не нижче В2. Врешті решт, це може бути будь-який викладач іноземної мови, який має суттєвий досвід наукової діяльності.

Доцільність і необхідність викладання «Методології наукових досліджень» англійською мовою для потенційних науково-педагогічних кадрів пояснюємо наявністю таких причин:

1) вихід української науки на міжнародний рівень:

- публікації в міжнародних наукових журналах;
- участь у грантах міжнародних організацій;
- міжнародне наукове співробітництво й академічний обмін;

2) необхідність аналізу іноземних наукових досліджень, які зазвичай представлені англійською;

3) вимога написання анотацій до дисертацій та статей англійською мовою;

4) можливість працевлаштування науково-педагогічних працівників в іноземних навчальних закладах;

5) потреба українських ЗВО у викладачах, які володіють англійською мовою, щоб навчати наступні покоління магістрантів та іноземних студентів;

6) вимога МОН України до доцентів і професорів володіти іноземною мовою принаймні на рівні B2;

7) потреба підвищити рівень володіння англійською мовою, що є основним засобом спілкування в IT-сфері;

8) викладання дисциплін англійською мовою має підняти як престиж окремих факультетів, так і привабливість університету загалом;

9) можливість почуватися вільно, відвідуючи міжнародні конференції та семінари за кордоном;

10) підвищення привабливості особистості, яка володіє іноземною мовою.

Названі вище причини зумовлюють потребу й можливість викладати «Методологію наукових досліджень» англійською мовою, і переваги такого навчання були донесені нами до відома студентів усіх факультетів університету. Проте, як показали результати попереднього опитування,

лише 32% магістрантів виявили стійке бажання слухати цей курс англійською. Такі результати дають підстави дійти висновку, що не всі студенти усвідомлюють переваги, які дає гарне знання англійської мови кожному науковцю, викладачу, особистості загалом. Більшість студентів просто бажають уникати труднощів. Тому у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського було прийняте рішення розпочати пілотний проект у формі експерименту лише на одному потоці магістрантів, які під час вступу до магістратури продемонстрували найкращі знання з англійської мови. Ними виявились студенти спеціальностей «014 Середня освіта (Математика)» та «014 Середня освіта (Фізика)». Проект розпочато, матеріали лекційних і практичних занять підготовлені в максимально доступній для студентів нефілологічних спеціальностей формі (докладний глосарій, спеціалізовані словники, презентаційні матеріали, технологічні картки, шаблони тощо).

Висновки. З огляду на те, що нині вступники в магістратуру здають іспит з іноземної мови, цілком доречно саме в магістратурі та аспірантурі педагогічних університетів здійснювати викладання навчальних дисциплін англійською мовою. Такий підхід стимулюватиме й студентів молодших курсів серйозніше ставитись до вивчення англійської мови. А тому через кілька років викладання фахових дисциплін англійською можна буде поширювати й на молодших курсах.

До подальших напрямів дослідження належить і пошук шляхів підвищення ефективності викладання «Методології наукових досліджень» англійською мовою, а також вивчення питання викладання іноземними мовами інших спеціальних предметів і загальнонаукових навчальних дисциплін у вітчизняних закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вернигора С. М. Викладання фахових дисциплін англійською мовою в українському ВНЗ: освітній експеримент чи вимога сьогодення. Інтегровані комунікації. 2016. № 1. С. 18–22.
2. Громов Є. В., Лазаренко Н. І. Викладання навчальних дисциплін у педагогічних університетах іноземною мовою як чинник Євроінтеграції. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Збірник наукових праць. Вип. 49. Київ–Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2017. С. 8–12.
3. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Покровський Є. О., Полторак В. П., Юрчук Л. Ю. Досвід викладання спеціальних дисциплін англійською мовою у технічному університеті. Нотатки з кадрового забезпечення. Вісник НТУУ «КПІ». Сер.: Філософія. Психологія. Педагогіка. 2014. Вип. 1. С. 116–122.

REFERENCES

1. Vernyhora S. M. Vykladannya fakhovykh dystsyplin anhliyskoyu movoyu v ukrayinskomu VNZ: osvityniy eksperyment chy vymoha sohodennya [Teaching of specialized disciplines in the English language at Ukrainian Higher Schools: educational experiment or modern demand]. *Integrated Communications*, 2016, Nr. 1, pp. 18–22 [in Ukrainian].
2. Gromov Y. V., Lazarenko N. I. Vykladannya navchalnykh dystsyplin u pedahohichnykh universytetakh inozemnoyu movoyu yak chynnyk Yevrointehratsiyi [Teaching educational disciplines at pedagogical Universities in foreign languages as a factor of European integration]. *Modern information technologies and innovative means of education in training of specialists: methodology, theory, experience, problems / Collection of scientific papers*. Nr. 49. Kyiv-Vinnitsia: Planer Ltd., 2017, pp. 8-12 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrayiny «Pro vyshchu osvitu» № 1556-VII vid 01.07.2014 r. Ofitsiyyny veb-portal Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
4. Pokrovsky Y. O., Poltorak V. P., Yurchuk L. Y. Dosvid vykladannya spetsialnykh dystsyplin anhliyskoyu movoyu u tekhnichnomu universyteti. Notatky z kadrovoho zabezpechennya [Experience of specialized disciplines teaching in the English language at technical Universities. Notes on staffing]. *Scientific Bulletin of NTUU «KPI». Series: Philosophy. Psychology. Pedagogics*. 2014, Nr. 1, pp. 116-122 [in Ukrainian].